

Az EU Klíma és energia csomagja magyar szempontból

Előzmények

Az Európai Bizottság kidolgozta az EU energiapolitika átfogó Stratégiai Áttekintését és a politika megújítására vonatkozó javaslatát, továbbá a célkitűzések végrehajtását szolgáló Akciótervet, amelyhez az energiapolitika egyes területeiről készített részletes jelentéseket csatolt. Ezen anyagokat kiegészíti a Bizottság éghajlatváltozással kapcsolatosan közzétett stratégiai anyag, amelynek következtetéseire épülnek az energiapolitikai anyagok.

A Bizottság véleménye szerint azért van új energiapolitikára szükség, mert a jelenlegi politika nem felel meg a környezeti fenntarthatóság követelményének, nem biztosítja az ellátás biztonságát, és nem szolgálja kellően az EU versenyképességének és globális pozíciójának megőrzését és javítását.

Az állam- és kormányfők (Európai Tanács, EiT) 2007 márciusában számszerű célkitűzéseket fogadtak el az éghajlatváltozásért felelős üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának korlátozására, valamint az energiatakarékosság és a megújuló energiaforrások felhasználására. Ennek értelmében:

- az EU globális nemzetközi megállapodás esetén 1990-hez képest 30%-kal, globális megállapodás hiányában egyoldalúan 20%-kal csökkenti ÜHG kibocsátásait 2020-ig;

- az EU 2020-ig szóló előrejelzésekhez képest 20%-os megtakarítást kell elérni az energia-felhasználásban;

- az EU 2020-as teljes energiafelhasználásában 20%-ra kell növelni a megújuló forrásokból származó energia arányát;

- valamennyi tagállamban 2020-ig legalább 10%-ra kell emelni a közlekedési célú üzemanyag-felhasználásban a bioüzemanyagok arányát.

A döntésre váró jelentősebb kérdések:

- a klíma-energia csomagot alkotó jogszabályok architektúrája;

- az európai emissziókereskedelmi rendszer (ETS) irányelv főbb elemei, ezen belül kiemelten az energiaszektorban az aukció fokozatos bevezetése;

- az ETS-en kívüli, illetve a teljes nemzeti kibocsátások megosztási módszere és a számszerű nemzeti kibocsátás-csökkentési célok;

- a szénmegkötés és -tárolás (CCS) jövőbeni kötelező jellege.

Magyarország álláspontja és javaslata

Magyarország álláspontjában rögzített, hogy teljes mértékben elkötelezett az EU állam- és kormányfői által 2007 márciusában lefektetett, az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentésére irányuló kötelezettségvállalásának teljesítése mellett. A magyar javaslat azt tartalmazza, hogy az éghajlatváltozás jelenleg az EU szinten kezelendő legsürgetőbb környezetvédelmi kérdés és mindent el kell követni annak érdekében, hogy az ún. klíma-energia jogszabályi csomag tárgyalása minél korábbi időpontban befejeződhessen.

Magyarország véleménye szerint a Bizottság által előterjesztett jogszabályi javaslatcsomag – nevezetesen az európai emisszió-kereskedelmi rendszer (ETS) felülvizsgálatáról szóló irányelv és az ETS-en kívüli szektorok tehermegosztásáról szóló határozat – nem veszi kellő mértékben figyelembe, hogy az új tagállamok – jelentős társadalmi és gazdasági költség mellett – kiemelten járultak hozzá az EU27 eddigi kibocsátás-csökkentési eredményeihez, valamint ezen országok gazdasági növekedési ütemét jelentősen korlátozhatják a jövőbeni közös ÜHG csökkentési célok.

Magyarország nem ért azzal egyet, hogy az Európai Bizottság az állam- és kormányfők döntésével ellentétben a kibocsátás-csökkentésével bázisát nem 1990-ben, hanem 2005-ben határozta meg. Ez figyelmen kívül hagyja azt a ténytet, hogy míg az EU15 legtöbb tagállama növelte kibocsátásait, addig az új tagállamokban a gazdasági szerkezetváltás eredményeképpen jelentősen csökkent az ÜHG kibocsátás. Ez az EU27 tervezett 20%-os kibocsátás-csökkentéséből önmagában 6%-ot tesz ki, melyet az Európai Bizottság által előterjesztett szabályozási javaslat szinte semmilyen módon nem vesz figyelembe;

Magyarország fontosnak tartja a fenti probléma rendezését. Erre tekintettel javaslatot terjesztett elő, amely – lehetséges megoldásként – visszatér az 1990-es bázisához és a további csökkentések kiindulópontjaként a tagállamok Kiotói Jegyzőkönyvben tett vállalásait veszi alapul.

A javaslat háttere

A tárgyalások során elfogadott magyar álláspont szerint a tagállamokra kötelező célkitűzések megállapítása során az alábbiakat kell figyelembe venni.

1. A hatályos nemzetközi kibocsátás-csökkentési vállalások alapja a Kiotói Jegyzőkönyv. A Jegyzőkönyv általában az 1990-ben fennálló kibocsátási szintet tekinti kiindulópontnak. Az Európai Tanács, illetve a Környezetvédelmi Tanács számos állásfoglalása (következtetése) egyértelművé tesz, hogy az EU jövőbeni kibocsátás-csökkentési vállalásait 1990-hez képest kell meghatározni. Magyarország véleménye szerint nemcsak a közös 20%-os célt, hanem a nemzeti kibocsátás-csökkentési célokat 1990-es bázison, nem pedig az Európai Bizottság által javasolt 2005-ös bázison kell megállapítani.

2. Amikor az EU15 a Kiotói Jegyzőkönyv ratifikálásával egyidejűleg határozott a kibocsátási tehermegosztásról, azt a tagállamok jelentősen eltérő helyzetének figyelembevételével tette meg. A kibocsátások érdemi csökkentését néhány gazdaságilag fejlett tagállam vállalta magára, míg a kohéziós felzárkózás útját járó országok bőséges lehetőséget kaptak ÜHG kibocsátásaik növelésére. Ebben a felzárkózó országok legitim gazdasági növekedési igényének, valamint a korlátozott kibocsátás-csökkentés potenciáljuk tükrében történt megegyezés.

3. A kiotói vállalások tagállami végrehajtása erősen divergál. Míg az EU15 eddigi kibocsátás-csökkentése meglehetősen alacsony maradt, addig a legtöbb új tagállam ezt jelentősen meghaladó csökkentést ért el. Ez részben a korábbi nehézipar összeomlásának, részben pedig a fokozatos gazdasági szerkezetváltásnak volt betudható. Míg tehát a kérdéses időszakban egyes tagállamok a gyors gazdasági növekedés előnyeit élvezték, addig mások a nemzeti össztermék és a lakosság életszínvonalának jelentős csökkenésével szembesültek.

4. A fent hivatkozott európai tanácsi és tanácsi következtetések a szolidaritás és a méltányosság elvének alkalmazására szólítanak fel az új tehermegosztási megállapodás meghozatala során. Így különösen a 2008. évi tavaszi Tanács

* KvVM környezetfejlesztési főosztályvezető

következtetései kifejezetten „a tagállamok eltérő kiinduló helyzetének, körülményeinek, potenciáljának, valamint a már megvalósult eredmények [...]” figyelembe vételére szólítanak fel (18. pont).

4. A magyar értelmezés szerint a Bizottság által előterjesztett jogszabályi javaslatcsomag – nevezetesen az európai emisszió-kereskedelmi rendszer (ETS) felülvizsgálatáról szóló irányelv és az ETS-en kívüli szektorok tehermegosztásáról szóló határozat – nem veszi figyelembe a már megvalósult eredményeket és kevés figyelmet szentel a jövőbeni gazdasági növekedési lehetőségeknek. 2005 mint bázisév használatra gyakorlatilag tabula rasát teremt, amely figyelmen kívül hagyja, hogy az egyes tagállamok milyen mértékben járultak hozzá az eddigi eredményekhez.

A javaslat összefoglalása

Magyarország – több hasonlóan vélekedő tagállammal együtt – olyan javaslatot terjesztett elő, amely visszatér az Európai Tanács, illetve a Környezetvédelmi Tanács által lefektetett szempontokhoz. A magyar javaslat lényegi elemei a következők:

A nemzeti kibocsátási célértékek: a központosított ETS integritásának fenntartása mellett Magyarország nemzeti célértékek megállapítását javasolja, amelyek hatálya valamennyi kibocsátó szektorra kiterjed (hasonlóan az EU15 között hatályban lévő megállapodáshoz). Ezek az egységes nemzeti célkitűzések – ellentétben az ETS, nem ETS ágazatok némiképp mesterséges szétválasztásával – mind a tagállami döntéshozók, mind pedig a nemzetközi közösség részére egyértelmű iránymutatást adnak az átfogó ÜHG kibocsátás-csökkentési intézkedések megvalósításához.

A Kiotói Jegyzőkönyv mint a kibocsátás-csökkentés alapja: Magyarország azt javasolja, hogy jövőbeni kibocsátás-csökkentési célokat a tagállamoknak a Kiotói Jegyzőkönyv szerinti vállalásaihoz képest állapítsák meg, nem pedig 2005. évi mért kibocsátásaihoz viszonyítva. Ez a megoldás azon túl, hogy megteremti az összhangot a fent említett tanácsi következtetésekkel (ugyanis így az összes kibocsátás-csökkentést 1990-es bázishoz képest kell meghatá-

rozni), kedvezőbb helyzetbe hozza azokat a tagállamokat, amelyek korai és jelentős kibocsátás-csökkentést hajtottak végre.

A kibocsátás-csökkentés mértéke és megosztása: Magyarország egy egyszerű és átlátható megoldást javasol a jövőbeni kibocsátás-csökkentések tagállamok közti megosztására. Valamennyi tagállamnak 18%-ot kellene csökkenteni a saját kiotói vállalásához képest 2020-ig. Ezek a vállalások számszerűen kiadják az EU27 vonatkozásában a 20%-os teljes csökkentést.

A tárgyalások a francia elnökség alatt felgyorsulnak, de nem becsülhető meg, hogy le is zárulnak, bár erre – különösen – francia részről nagy hangsúlyt fektetnek. Reményeink szerint a 2012 után időszakban egy sikeres és hatásos, az európai elveknek maximálisan megfelelő szabályozási környezetben végrehajtott üvegházhatású gázkibocsátás-csökkentést érnek együttesen az EU27-ek annak érdekében, hogy hozzájáruljanak és jó példát mutassanak a világnak a fenyegető globális éghajlatváltozás elleni küzdelemben.

Minket is veszélyeztet a fajok eltűnése

Éhezés, szomjúság, járványok és természeti katasztrófák várnak a jövő generációjára, ha ilyen mértékben folytatódik a természet kizsákmányolása – figyelmeztet a WWF legújabb, a biológiai sokféleségről szóló tanulmányában. A természetvédelmi szervezet felszólítja a Bonnban egybegyűlt kormányokat, hogy sürgősen dolgozzanak ki egy cselekvési tervet, amely visszafordítja a jelenlegi, a számos faj fennmaradását veszélyeztető, katasztrófabá mutató tendenciát.

2002-ben a világ országainak kormányai azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy 2010-ig megállítsák a biológiai sokféleség csökkenését. A legutóbbi WWF jelentés (*Biológiai sokféleség 2010 után / 2010 and Beyond: Rising to the Biodiversity Challenge*) szerint azonban a jelek nem azt mutatják, hogy ez sikerülhet. Az emberi élet minősége és biztonsága nagy mértékben függ az élelemtől, az ivóvíztől, a gyógyszerektől és a természeti katasztrófák elleni védelemtől. Hogy mindezek a jövőben is mindenki számára elérhetőek legyenek, meg kell védenünk a fajokat és a természetes élőhelyeket.

A tanulmány a WWF által kialakított Élő Bolygó Indexen (LPI) alapul. Az 1970 óta gyűjtött adatokat felhasználó mutató megközelítőleg 1500 faj populációjáról mutat trendeket. Az utóbbi 30 évben ezen trendek túlnyomó része csökkenő jellegű volt.

„A biológiai sokféleség biztosítja a bolygó egészségét, és közvetlen hatása van ránk, emberekre is. Ha a folyamat folytatódik, emberek millióinak az élelmiszer-ellátása válhat bizonytalaná kártevők vagy betegségek miatt, ivóvízhez pedig nem, vagy csak ritkán juthatnak hozzá. Kevesebb fajból kevesebb új gyógyszert tudunk előállítani, és a természeti katasztrófákkal szemben kevésbé leszünk ellenállóak.

2002-ben az egyezmény aláírói pontos célokat tűztek ki annak érdekében, hogy globális, regionális és nemzeti szinten jelentősen visszaszorítsák a biológiai sokféleség csökkenését. A WWF mostani jelentése szerint azonban ez nemcsak hogy nem valósult meg, de olyan helyzet alakult ki, ahol a környezetvédelmi minisztériumok a legfelsőbb szintű segítség nélkül nem tudják visszafordítani a jelenlegi tendenciát.

Az egyezményt aláíró országok képvi-

selői Bonnbán tartották a Biológiai Sokféleség Egyezményt aláíró felek kilencedik találkozóját.

Hogy a fajok sokféleségének védelmét és fenntartható használatukat kiemelt jelentőségű politikai ügyként kezeljék, a WWF a következőket javasolja az egyezményt aláíró feleknek:

– dolgozzanak ki egy a környezetvédelmi, a mezőgazdasági, a pénzügyi és az egészségügyi tárcákkal közösen, azonnal végrehajtandó cselekvési tervet, amely képes a biológiai sokféleség csökkenését 2010-ig mérsékelni;

– tegyenek eleget azon a kötelezettségüknek, hogy a helyi lakosok részvételével a védett területek hatékony rendszerét működtessék a javak igazságos elosztását is szem előtt tartva;

– tűzzék ki célul, hogy 2020-ig az erdőirtás évi nettó értéke nulla legyen. Kezdeményezzenek együttműködést a Biológiai Sokféleség Egyezmény és az ENSZ Éghajlatváltozás Keretegyezménye között, hogy csökkentsék az erdőirtásból és az ezzel járó bolygatásból származó üvegházhatású gázkibocsátást.

Figeczky Gábor

a WWF Magyarország természetvédelmi igazgatója